

LUSINDA RAJLI

*Andeosko
drvo*

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Lucinda Riley

Writing as Lucinda Edmonds

THE ANGEL TREE

Copyright © Lucinda Edmonds 1995

Revised edition copyright © Lucinda Riley 2015

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Mojoj sestri Džordži

Badnje večje 1985.

*Marčmont hol
Monmautšir, Vels*

1

Dejvid Marčmont je okrznuo pogledom svoju saputnicu dok je skretao kolima u usku uličicu. Sneg je sad veĳao jače, zbog čega je već opasno zaleđeni put postao još rizičniji.

„Nema još mnogo, Greta, izgleda da smo stigli baš na vreme. Mislim da će ova ulica do ujutru biti neprohodna. Zar ti se to ne čini poznato?“, upitao je obazrivo.

Greta se okrenula prema njemu. Njena koža boje slonovače i dalje je bila bez bora, premda je imala pedeset osam godina, a krupne plave oči su vladale licem za koje je Dejvid uvek mislio da je kao u lutke. Godine nisu prigušile živost njihove boje, ali više nisu blistale od uzbuđenja i gneva. Svetlost u njima davno je iščezla, i ostale su prazne i nevine kao ona neživa porcelanska kopija na koju ga je podsećala.

„Znam da sam nekada živela ovde. Ali ne mogu da se setim toga, Dejvide. Źao mi je.“

„Ne brini“, utešio ju je, znajući koliko je to uzrujava. Isto tako, znao je da bi i on sam, kad bi mogao, rado ispravio i promenio *sopstveno* sećanje na onaj prvi strahotni, poraŹavajući prizor svog porodičnog doma posle požara – onaj

prodorni zadah ugljenisanog drveta ostao mu je do dana današnjeg. „Marčmont je sad, naravno, na putu da bude potpuno obnovljen.“

„Da, Dejvide, znam. Rekao si mi to prošle nedelje, kad si bio kod mene na večeri. Spremila sam jagnjeće kotlete i pili smo sanser“, kazala je braneći se. „Rekao si da ćemo boraviti u samoj kući.“

„Tačno tako“, složio se Dejvid kao i uvek, shvatajući da Greta uvek ima potrebu da mu saopšti detalje o nedavnim događajima, iako joj je prošlost pre nesreće koju je doživela bila nedostupna. Dok je manevrisao zaleđenim putem i gume se borile da zadrže kontrolu na blagom nagibu, zapitao se da li je dobra ideja to što je doveo Gretu ovamo na Božić. Iskreno rečeno, zapanjio se kad je konačno prihvatila njegov poziv, pošto je godinama pokušavao da je ubedi da izađe iz svog stana na Mejferu i uvek kao odgovor dobijao odlučno „ne“.

Najzad, nakon tri godine mukotrpnog renoviranja kako bi obnovio kuću da bude makar slična svome pređašnjem sjaju, osetio je da je ovo pravi trenutak. A iz nekog razloga, sasvim iznenada, osetila je i ona. Ako ništa drugo, znao je da će kuća biti barem fizički topla i udobna. Mada nije znao hoće li tako biti i emocionalno, za sve njih...

„Već pada mrak“, primetila je Greta bezizražajno. „A tek je prošlo tri sata.“

„Da, samo se nadam da će biti dovoljno svetla bar da vidimo Marčmont.“

„Gde sam nekad živela.“

„Da.“

„Sa Ovenom. Mojim mužem. Tvojim stricem.“

„Da.“

Dejvid je znao da je Greta jednostavno memorisala detalje prošlosti koju je zaboravila. Kao da sprema ispit. A on joj je bio učitelj kom su njeni lekari kazali da zaobilazi sve traumatične događaje i da pominje samo imena, datume i mesta koji bi mogli da joj uskomešaju podsvest i obezbede ključ za vraćanje pamćenja. Povremeno – kad ju je posećivao i dok su ćaskali – učinilo bi mu se da je u njenim očima video blesak prepoznavanja nečega što bi pomenuo, ali nije mogao da bude siguran da li je u pitanju prepoznavanje nečega što joj je on rekao ili se stvarno seća. A posle svih ovih godina lekari – koji su nekad bili sigurni da će se Greti pamćenje polako vratiti, jer nije bilo suprotnih pokazatelja na brojnim skenovima mozga koje su joj radili od nesreće – sad su govorili o „selektivnoj amneziji“ koju je izazvala trauma. Po njihovom mišljenju, Greta *ne želi* da seti.

Dejvid je polako ušao u opasnu krivinu, znajući da će se pred njima za nekoliko sekundi ukazati kapija koja vodi u Marčmont. Iako je bio zakoniti vlasnik kuće, i potrošio čitavo bogatstvo na njeno renoviranje, on se o njoj samo starao. Sad je restauracija gotovo završena i Ava, Gretina unuka, i njen muž Sajmon preselili su se iz Gejt lodža da stanuju u Marčmont holu. A kad Dejvid umre, kuću će po zakonu naslediti Ava. Trenutak nije mogao biti povoljniji, s obzirom na to da mladi bračni par očekuje svoju prvu bebu za nekoliko nedelja. I možda će, pomislio je Dejvid, onih nekoliko godina iz porodične prošlosti, kad je sve krenulo loše i naopako, konačno biti ostavljene da poživaju u miru, zahvaljujući dahu novog, nevinog i bezazlenog života.

Ono što je dodatno komplikovalo situaciju bili su događaji koji su se desili *otkad je* Greta izgubila pamćenje... događaji od kojih ju je štitio, zabrinut zbog toga kakvo bi

dejstvo mogli imati na nju. Najzad, ako ne može da se seti kako je sve to počelo, kako bi mogla da se izbori sa krajem?

Sve u svemu, situacija je bila takva da su Ava, Sajmon i on razgovarali s Gretom kao da hodaju po zategnutom užetu, sa željom da joj podstaknu pamćenje, ali i neprekidno vodeći računa o tome šta pred njom govore.

„Vidiš li ga, Greta?“, upitao ju je Dejvid kad su prošli kolima kroz kapiju i na vidiku se ukazao Marčmont.

Nastala u elizabetansko doba, kuća je graciozno bila smeštena na pozadini valovitih brežuljaka koji su postepeno prelazili u Crne planine na horizontu. Ispod nje, kroz široku dolinu vijugala je reka Ask, kroz polja koja su blistala od netom palog snega. Blagocrvena cigla prastarih zidova podizala se uz tri zabata na pročelju, a u složenim prozorima s mnogo romboidnih staklenih okanaca odražavali su se poslednji ružičasti zraci zimskog sunca.

Stare grede – kao kost suve – nahranile su gladni plamen požara kao obilna večera, zbog čega je krov bio uništen i opstala samo spoljašnja ljuštura. A opstala je – rekli su mu vatrogasci – delimično i zahvaljujući tome što je usledio strašan pljusak oko sat vremena pošto je prva žeravica zapalila vatru. Samo je priroda spasla Marčmont hol od potpunog uništenja, pa mu je bar nešto ostalo za obnovu.

„Oh, Dejvide, mnogo je lepše nego na fotografijama koje si mi pokazao“, kazala je Greta tiho, kao bez daha. „Ovako pod snegom, izgleda kao božićna čestitka.“

I zaista, dok je parkirao kola što bliže ulazu, Dejvid je kroz prozor video toplu svetlost upaljenih lampi i treperave lampice na božićnoj jelci. Ta slika je bila toliko neusaglašena s mračnom, strogom atmosferom njegovog doma u detinjstvu – neizbrisivo utisnutom u sećanje – da ga je najednom obuzela euforija pred njegovim očiglednim preobražajem.

Možda požar *i jeste* spalio prošlost, metaforički koliko i fizički. Jedino mu je bilo žao što više nema njegove majke da vidi tu značajnu obnovu.

„Divno izgleda, zar ne? E pa“, kazao je otvorivši vrata, što je izazvalo obrušavanje snega s krova automobila, „hajde da požurimo. Kasnije ću se vratiti po kofere.“

Dejvid je obišao kola i otvorio suvozačka vrata, pa je Greta oprezno izašla, a mokasine su joj, zajedno sa člancima, nestale u dubokom snegu. Kad je podigla pogled prema kući, a onda ga spustila na svoja u sneg utonula stopala, iznenada se u njoj uskomešalo pamćenje.

Već sam bila ovde...

Stajala je kao ukopana, u šoku jer je taj trenutak konačno nastupio, očajnički se trudeći da uhvati i zadrži delić sećanja. Ali on je već bio otišao.

„Hajde, Greta, nasmrt ćeš se prehladiti ako oстанеš tu da stojiš“, rekao joj je Dejvid i ponudio joj ruku. Onda su zajedno prešli tih nekoliko metara do glavnog ulaza u Marčmont hol.

Pošto ih je dočekala Meri, domaćica koja je radila u Marčmontu više od četrdeset godina, Dejvid je odveo Gretu u njenu sobu i ostavio je da se odmori. Pretpostavljao je da ju je sigurno iscrpeo stres zbog odluke da zaista izađe iz svog stana prvi put posle više godina, udružen s dugim putovanjem iz Londona.

Potom je, u potrazi za Meri, otišao u kuhinju. Ona je upravo razvlačila oklagijom testo za božićne kolače, na novopostavljenom centralnom pultu, kuhinjskom „ostrvu“. Dejvid je prešao pogledom po prostoriji diveći se sjajnim granitnim radnim površinama i novim kuhinjskim elementima montiranim po zidovima. Kuhinja i kupatila su bili jedino Dejvidovo priklanjanje modernom dizajnu kad je

planirao obnovu Marčmonta. Sve ostale prostorije opremljene su po uzoru na prvobitni enterijer, što je bilo zastrašujuće tegoban zadatak, koji je obuhvatao mnogo nedelja istraživanja i mnogo dana provedenih u okapavanju nad arhivskim fotografijama u bibliotekama, kao i izvlačenje sopstvenih uspomena iz detinjstva. Uposlena je vojska lokalnih zanatlija da obezbede da sve – od kamenih ploča podova do nameštaja – bude što sličnije starom Marčmontu.

„Zdravo, gospodaru Dejvide.“ Meri je podigla pogled i lice joj se razvuklo u osmeh. „Pre deset minuta telefonirao je Džek da kaže da voz vaše Tor kasni zbog snega. Trebalo bi da stignu za nekih sat vremena. Uzeo je lendrover da bi mogao da se vrati.“

„Baš lepo od njega što se ponudio da je dočeka. Znam koliko mu je teško da odvoji vremena od svojih dužnosti na imanju. Dakle, Meri, kako ti se sviđa nova kuhinja?“

„Divna je, *fach*.^{*} Sve je tako sveže i novo“, odgovorila je onim svojim mekim velškim izgovorom. „Ne mogu da verujem da je ovo ista ona kuća. Sad je tako toplo da skoro ne moram ni da ložim kamine.“

„A stan ti je udoban?“ Merin muž Hju preminuo je pre nekoliko godina, pa je bila izolovana onako sama u kućici na imanju. Stoga je, dok je saradivao sa arhitektom na novim planovima za kuću, u prostranom potkrovlju uredio apartman za Meri. Posle onoga što se desilo, bolje se osećao što će neko biti stalno u kući ako Ava i Sajmon budu morali da odu.

„Oh, da, hvala. I divan je pogled na dolinu. Kako je Greta? Da budem iskrena, zapanjila sam se kad ste mi rekli da će doći ovamo za Božić. Bog mi je svedok da sam mislila kako nikad neću dočekati taj dan. Šta ona misli?“

^{*} Velška reč za izražavanje naklonosti, najčešće upotrebljena nakon ličnog imena. Nešto poput „dragi“, „draga“ i sl. (Prim. prev.)

„Nije mnogo rekla“, odgovorio je Dejvid, ne znajući da li Meri pita za Gretinu reakciju na renoviranje kuće ili na povratak kući posle toliko godina. „Trenutno se odmara.“

„Videli ste da sam je smestila u njenu staru spavaću sobu, da vidim hoće li joj to vratiti pamćenje, mada sad izgleda do te mere drugačije da je čak ni ja više ne prepoznajem. Stvarno mislite da ne zna ko sam? Mnogo smo toga zajedno prošle dok je živela u Marčmontu.“

„Molim te, nastoj da te to ne uznemirava, Meri. Bojim se da je isto sa svima nama.“

„Pa, možda je i najbolje da se *ne seća* baš svega što se dogodilo“, odgovorila je domaćica sumorno.

„Da“, složio se Dejvid i uzdahnuo. „Biće ovo vrlo čudan Božić, kako god okreneš.“

„Meni govorite, *fach*. Stalno tražim vašu majku po kući a onda shvatim da je više nema.“ Meri se ugrizla za usnu da obuzda suze. „Vama je, naravno, najteže, gospodaru Dejvide.“

„Pa, svi ćemo morati da se na nešto navikavamo. Ali bar imamo Avu i Sajmona, i njihovu bebu koja samo što nije stigla, da nam pomognu da preguramo.“ Dejvid je zagrlio Meri oko ramena, da je uteši. „Mogu li sad da probam jedan tvoj božićni kolač?“

Ava i Sajmon su stigli dvadeset minuta kasnije, pa su se pridružili Dejvidu u salonu koji je mirisao na svežu boju i drvo koje je gorelo u ogromnom kamenom kaminu.

„Divno izgledaš, Ava. Očigledno pucaš od zdravlja.“ Dejvid se osmehnuo dok ju je grlio, a potom se rukovao sa Sajmonom.

„Izgleda da sam se za poslednjih mesec dana naduvala kao balon. Kao da ću roditi igrača ragbija, bilo da je dečak

ili devojčica“, odgovorila je Ava i s ljubavlju pogledala u Sajmona.

„Da kažem Meri da nam spremi čaj?“, upitao je Dejvid.

„Idem ja“, rekao je Sajmon. „Ava, dušo, ti sedi sa ujakom i podigni noge. Pozvali su je usred noći jer se neka krava teško telila“, dodao je obraćajući se Dejvidu, pa obeshrabreno slegao ramenima i izašao iz sobe.

„A ja se nadam da će neko biti i uz mene kad se budem porađala i bude mi teško“, odvrtila je Ava i nasmejala se, pa se spustila u novotapaciranu stolicu. „Sajmon mi stalno zvoca da usporim, ali veterinarka sam. Ne mogu valjda da ostavim pacijente da uginu, zar ne? Mislim, ni mene ne bi babica ostavila, je l' tako?“

„Ne bi, Ava, ali treba da se porodiš za šest nedelja, i Sajmon se brine da previše radiš, ništa drugo.“

„Kad stigne zamena u ambulantu, posle Božića, biće mi mnogo lakše. Ali po ovom vremenu ne mogu da obećam da neću ići da zagrejem neku ovcu što pati od hipotermije. Farmeri su dobro postupili što su ih spustili s planine pre nego što je počelo loše vreme, ali uvek poneka zaostane. Nego, ujka Dejvide, kako si ti?“ Ava ga je uvek zvala „ujakom“ iako su zapravo bili tek rođaci.

„Odlično, hvala. Snimio sam božićni šou još u oktobru i od tada... pa... zapravo“ – Dejvid je pocrveneo zbog iznenadne nelagodnosti – „pišem autobiografiju.“

„Zaista? To će biti zanimljivo za čitanje.“

„Život mi je svakako zanimljiv, ali u tome i jeste problem. Ima delova o kojima ne mogu da govorim, razume se.“

„Da...“ Ava se uozbiljila. „Biću iskrena, znaš da sam uvek iskrena. Iznenadena sam što si pristao da je napišeš. Hoću reći, uvek si s puno obzira čuvao privatnost svog ličnog života.“

„Da, ali nažalost, pojavio se neki novinar žute štampe koji je odlučio da napiše neautorizovanu verziju, pa sam zaključio da je najbolje da ja prvi to učinim. Onoliko koliko mogu, s obzirom na okolnosti.“

„U redu. Onda mi je jasno. Gospode“, Ava je uzdahnula, „nije lako imati majku filmsku zvezdu i rođaka čuvenog komičara. Zbog toga mrzim i samu pomisao na slavne ličnosti. Nećeš pominjati ništa o... o onome što mi se desilo, zar ne, ujka Dejvide? Umrla bih kad bi to učinio. Naročito nakon onoga poslednji put, kad su me razvlačili po naslovnoj stranici *Dejli mejla*, sa Českom.“

„Naravno da neću. Dajem sve od sebe da isključim porodicu iz svega. Ali problem je u tome što onda i nemam mnogo šta da ispričam. U mome životu nije bilo droge, ni nervnih slomova, ni problema s pićem, a nisam bio ni ženskaroš. Stoga će biti veoma dosadno za čitanje“, Dejvid je uzdahnuo i ironično se nasmešio. „Kad smo već kod žena, Tor će uskoro stići.“

„Baš mi je drago što dolazi, ujka Dejvide. Veoma mi je draga. I što nas je više ovde za Božić, tim bolje.“

„Pa, bar smo konačno uspeli da nagovorimo tvoju baku da nam se pridruži.“

„Gde je ona?“

„Gore je, odmara se.“

„I kako je?“

„Zapravo isto. Ali stvarno se ponosim njome što je skupila hrabrosti da dođe ovamo.“ Blesnuli su farovi automobila kroz prozor. „To je sigurno Tor. Idem da joj pomognem s prtljagom.“

Kad je Dejvid izašao iz salona, Ava se zamislila nad njegovim trajnim i odanim prijateljstvom s Gretom. Poznaje ih otkad zna za sebe, ali se ipak uvek pitala šta je to u Greti što

toliko privlači Dejvida. Greta svakako izgleda vrlo mlada-lakči, gotovo kao da joj je gubitak pamćenja izbrisao i fizičke znake pedeset osam godina života, koji se inače ljudima odražavaju na licu kao neka emocionalna mapa.

Ava je to nerado priznavala, ali baka joj je delovala prilično isprazno i detinjasto. U onim malobrojnim prilikama u životu kad ju je viđala, činilo joj se kao da razgovara sa savršeno dizajniranim ali praznim Faberžeovim jajetom. A onda, opet, možda je nesreća izbrisala sve dubine ličnosti koje je nekada imala. Greta je živela kao izopštenica, retko je izlazila iz svoga stana. Ovo je bilo prvi put da je Ava čula kako je ostavila svoj stan na duže od nekoliko sati.

Znala je da ne treba da kritikuje baku pošto je nije poznavala pre nesreće, ali istovremeno je bila svesna da je uvek poredila Gretu sa El-Džej, zbog čijeg je nesalomivog duha i žarke ljubavi prema životu Greta – čak i kad se uzme u obzir sve što joj se dogodilo – izgledala slabašno i bezbojno. *A sad je Greta ovde za Božić*, pomislila je Ava grizući usnu, *a El-Džej nije*.

Zaglavila joj se knedla u grlu, ali progutala ju je, znajući da njena baba-tetka ne bi želela da Ava tuguje.

„Glavu gore i samo napred“, uvek je govorila kad bi ih zadesila tragedija.

Ava je svim srcem želela da je El-Džej mogla da poživi malo duže, da bude tu kad ona rodi bebu. Bar je doživela da vidi kako se Ava udala za Sajmona, i bar je znala, kad je umirala, da su i Marčmont i Ava bezbedni.

Dejvid se vratio u salon dovodeći Tor.

„Zdravo, Ava. Srećan Božić i tako dalje, sve u tom smislu. Gospode, smrznula sam se. Kakvo putovanje!“, kazala je Tor prilazeći rasplamsalaj vatri da zagreje ruke.

„E pa, očigledno si uspela da stigneš, i to baš na vreme. Džek mi je rekao da su večeras otkazani svi vozovi za Abergaveni“, rekao je Dejvid.

„Da, moram priznati da ne bih volela da provedem Božić u nekoj sobi s doručkom u Njuportu“, odvrtila je Tor suvo. „A kuća izgleda divno, Ava. Sigurno ste oduševljeni i ti i Sajmon.“

„Jesmo“, odgovorila je Ava. „Prekrasna je i toliko smo ti zahvalni, ujka Dejvide. Sajmon i ja nikada ne bismo imali dovoljno sredstava da je sami renoviramo.“

„Pa, kao što znaš, jednoga dana će ionako biti tvoja. Ah, Sajmone.“ Dejvid je podigao pogled kad je Sajmon ušao u sobu. „Fini, sveži čaj. Baš ono što nam je svima potrebno.“

Greta se probudila iz dremeža dezorijentisana i nesposobna da se seti gde je. Uspaničila se i počela pipajući da traži svetlo u mrklom mraku, pa ga upalila. Jak miris sveže boje podstakao joj je sećanje kad je sela u udobnom krevetu i divila se novouređenoj sobi.

Marčmont hol... kuća o kojoj je godinama toliko slušala od Dejvida. Meri, domaćica, kazala joj je da je ovo nekad bila njena soba i da je ovde rodila Česku.

Greta je ustala iz kreveta i prišla prozoru. I dalje je vejao sneg. Pokušala je da dopre do onog trenutnog sećanja koje je zavarničilo kad je stajala pred kućom, pa očajnički uzdahnula jer je njen um tvrdoglavo odbijao da oda svoje tajne.

Pošto se osvežila u otmenom kupatilu pripojenom sobi, obukla je novu žučkastu bluzu koju je kupila pre nekoliko dana. Dodala je malo ruža na usne i zagledala se u svoj odraz u ogledalu, uznemirena zbog toga što mora da napusti pribežište svoje sobe.

Trebalo joj je da skupi svu snagu kako bi odlučila da dođe ovamo, u Marčmont, i provede Božić s porodicom. Toliko da je, pošto je kazala „da“ i videla Dejvidovo zaprepašćenje, imala strašne napade panike zbog kojih nije mogla da spava, znojila se i tresla usred noći. Otišla je kod lekara i on joj je prepisao beta blokatore i sedative. Uz njegovo ohrabrenje i pomisao na još jedan tužan Božić u osami, uspela je da se spakuje, uđe u Dejvidova kola i stigne ovamo.

Možda se lekari ne bi složili s njenom motivacijom; usprotivili bi se tvrdnjom, u njihovom uobičajenom stilu psihološkog brbljanja, da je možda konačno spremna, da je podsvesno konačno procenila da je dovoljno jaka da se izbori s povratkom. Doduše, tačno je da je, otkad je odlučila da doputuje ovamo, sanjala žive, upečatljive snove, prvi put od nesreće. Nijedan od tih snova, naravno, nije imao smisla, ali šok od onoga što bi lekari nazvali „flešbekom“, kad je pre par sati izašla iz kola i pogledala u Marčmont hol, unekoliko je podupirao njihove analize.

Znala je da još ima mnogo toga s čime treba da se suoči. Za početak „društvo“, i to na duže vreme. A među onima koji su se ovde okupili za praznike bila je jedna osoba od koje je naročito strepela i s kojom nije volela da provodi vreme: Tor, Dejvidova prijateljica.

Premda je sretala Tor povremeno, kad ju je Dejvid dovodio na čaj u njen stan na Mejferu, nikad nije provela s tom ženom duže od nekoliko sati. Iako je Tor na površini bila prijatna i učtiva, i izgledala zainteresovana za ono što ona ima da kaže – što nije bilo mnogo – Greta je osećala snishodljivost, kao da je Tor smatra mentalno obolelom, senilnom staricom.

Greta je gledala sebe u ogledalu. Može biti svašta, ali *to* zasigurno nije.

Tor je profesorka na Oksfordu. Nezavisna, privlačna intelektualka – na neki praktičan način, oduvek je mislila Greta, a onda bi prekorila sebe zbog nagonske ženske netrpeljivosti prema suparnici.

Jednostavno rečeno, Tor je bila sve što Greta nije, ali usrećila je Dejvida i Greta je znala da treba da se raduje zbog toga.

Bar će Ava biti tu, sa svojim mužem Sajmonom, tako joj je rekao Dejvid. Ava, njena unuka...

U gubitku pamćenja, najviše ju je uzrujavala Ava. Njena krv i meso, kći njene kćeri... Pa ipak, iako je za poslednje dve decenije povremeno viđala Avu, i mada joj se zaista veoma dopadala, Gretu je grizla savest što nije u stanju da sa unukom izgradi emocionalnu vezu kakva treba da bude među bliskim srodnicima. Čak i ako se ne seća Avinog rođenja, valjda bi trebalo da nagonski oseti neku dublju emocionalnu vezu?

Greta je mislila da Ava sumnja – kao što je sumnjala i El-Džej – da se ona seća više nego što je to zaista slučaj, i to bi je posramilo. Međutim, uprkos godinama seansi kod psihologa, stručnjaka za hipnozu i ljudi koji su sprovodili razne druge oblike lečenja gubitka pamćenja, ništa se nije probudilo. Greta je osećala da živi u praznini, kao da je puki posmatrač ostatka čovečanstva, svih drugih kojima je lako da se *sete*.

Najveću bliskost prema drugom ljudskom biću gajila je prema svome dragom Dejvidu, koji je bio uz nju kad je konačno otvorila oči posle devet meseci u komi, i koji se za poslednje dvadeset četiri godine starao o njoj koliko je mogao. Da nije bilo njega, s obzirom na prazninu u njenom životu, bila je ubeđena da bi pre mnogo godina izgubila svaku nadu.

Dejvid joj je ispričao da su se upoznali pre četrdeset godina, kad je imala osamnaest i kad je radila u Londonu, u jednom pozorištu pod nazivom *Vetrenjača*, odmah posle rata. Po svemu sudeći, nekada davno mu je ispričala da su joj roditelji poginuli u Blicu, ali nikad nije pomenula nikakve druge rođake. Dejvid joj je ispričao da su njih dvoje bili veoma dobri prijatelji, pa je Greta nagađala da njihov odnos nije bio više od toga. Dejvid je rekao i da se, ubrzo pošto su se upoznali, ona udala za čoveka po imenu Oven, njegovog strica, nekada zemljoposjednika i vlasnika Marčmonta.

Godinama je Greta želela da je to prijateljstvo, kako ga je Dejvid opisao, bilo nešto više. Duboko ga je volela; ne zbog onoga što joj je značio pre nesreće, nego zbog toga što joj je značio sada. Znala je, naravno, da njena osećanja nisu uzvraćena i nije imala razloga da veruje da će ikada biti. Dejvid je bio veoma poznat i uspešan komičar, i još uvek vrlo privlačan. Osim toga, poslednjih šest godina je sa Tor i ona ga drži podruku na svim dobrotvornim svečanostima i ceremonijama dodela nagrada.

U najmračnijim trenucima, Gretu je obuzimalo osećanje da za njega nije ništa više od odgovornosti i obaveze; da Dejvid samo obavlja svoju dužnost, iz dobrote srca i zato što su, njenom udajom, u porodičnom odnosu. Kad je konačno izašla iz bolnice, posle osamnaest meseci, i uselila se u stan u Mejferu, Dejvid ju je jedini redovno posećivao. Njeno osećanje krivice zbog toga što zavisi od njega postajalo je s godinama sve veće, mada je govorio da mu nije teško da svrati da je vidi, i uvek se trudila da mu ne bude teret, pa se zato često pretvarala da je zauzeta i kad nije bila.

Greta se odmakla od prozora, znajući da mora skupiti hrabrosti da ode dole i priključi se svojoj porodici.

Otvorila je vrata spavaće sobe, pošla hodnikom i stala na vrhu veličanstvenog stepeništa od tamne hrastovine, sa izrezbarenom ogradom i detaljno izrađenim vrhovima u obliku šišarki na stubovima, koji su se blago presijavali na svetlosti lusteru. Gledajući na veliku božićnu jelku u predvorju ispod nje, osetila je svež, delikatni miris jele i ponovo se u njoj nešto uskomešalo. Sklopila je oči i disala duboko, kao što su joj doktori kazali, trudeći se da podstakne nagoveštaj sećanja.

Stanovnici Marčmont hola probudili su se ujutru na Božić i napolju zatekli idiličnu snežnu scenu. Za ručkom su navalili na gusku i povrće uzgajeno na imanju. Kasnije su se okupili u salonu, pored vatre, da otvore poklone.

„O, bako“, kazala je Ava dok je odmotavala meko belo ćebence za bebu, „ovo će biti veoma korisno. Hvala ti.“

„I Tor i ja bismo želeli da vam kupimo kolica ali, s obzirom na to da nijedno od nas dvoje nema pojma o tim novim spravama koje danas upotrebljavaju roditelji, napisali smo vam ček“, rekao je Dejvid i pružio ga Avi.

„To je više nego velikodušno, Dejvide“, kazao je Sajmon sipajući piće u čašu.

Gretu je dirnuo Avin poklon – uramljena fotografija njih dve, snimljena kad je Ava bila sićušna beba i dok je Greta još bila u bolnici.

„Samo da te podseti na ono što dolazi“, rekla joj je Ava sa osmehom. „Bože, bićeš sjajna prababa!“

„Biću, zar ne?“ Greta se nasmejala na tu pomisao.

„A ne izgledaš skoro ni dan starija nego kad sam te upoznao“, galantno je prokomentarisao Dejvid.

Greta je sela na sofu, posmatrajući svoju porodicu sa zadovoljstvom. Možda zbog toga što je za ručkom pila više vina nego što je navikla, ali nije se osećala neželjeno.

Pošto su pokloni otvoreni, Sajmon je insistirao da odvede Avu gore da se odmori, a Dejvid i Tor su otišli u šetnju. Dejvid je pozvao i Gretu da im se pridruži, ali ona je taktično odbila. Troje je uvek gužva, treba da budu sami. Greta je neko vreme sedela pored vatre i zadovoljno zadremala. Kad se preнула, pogledala je kroz prozor i videla da se sunce spustilo nisko ali još uvek sija, i da se sneg pod njim presijava.

Impulsivno je odlučila da bi i ona mogla da udahne malo svežeg vazduha, pa je potražila Meri i pitala je može li da pozajmi neke čizme i debeli kaput.

Pet minuta kasnije, obučena u par prevelikih gumenih čizama i ogrnuta starom kabanicom, Greta je krenula po devičanski netaknutom snegu, udišući divan, čist, oštar vazduh. Zastala je, zapitala se kojim putem da ide, u nadi da će je voditi neki unutarnji instinkt, pa se odlučila da prošeta kroz šumu. Dok je koračala, gledala je gore, u duboko plavo nebo, i kroz vene joj je prostrujala iznenadna radost zbog čiste lepote te scene. To je bilo tako neobično i retko osećanje da se umalo nije okliznula dok je išla između drveća.

Stigavši na jednu čistinu, u središtu je ugledala veličanstveno drvo zelenih grana pod snegom, u kontrastu s visokim, golim bukama od kojih se sastojala preostala šuma. Prišla mu je i zapazila da je pod njim neki nadgrobni kamen, s natpisom pokrivenim snegom. Nagađajući da je gotovo sigurno u pitanju grob nekog porodičnog kućnog ljubimca – možda nekog za kog je znala – Greta se sagla i rukom u rukavici sastrugala tvrde, ledene pahulje.

Polako je počeo da se pojavljuje natpis.

DŽONATAN (DŽONI) MARČMONT

VOLJENI SIN OVENA I GRETE

BRAT FRANČESKE

ROĐEN 2. JUNA 1946.

UMRO 6. JUNA 1949.

POVEDI, BOŽE, OVOG MALOG ANĐELA U RAJ

Greta je pročitala natpis jednom, pa drugi put, a onda pala na kolena u sneg, dok joj je srce tuklo.

Džoni... Reči na nadgrobnom spomeniku kazivale su da je to umrlo dete *njen* sin...

Znala je da joj je Frančeska – Česka – ćerka, ali nikad nije bilo ni pomena o nekom dečaku. Na spomeniku piše da je preminuo kad je imao samo tri godine...

Ridajući od isfrustriranosti i šoka, Greta je podigla pogled i videla da nebo postaje sve mračnije. Prelazila je pogledom, bespomoćno, po čistini, kao da bi drveće moglo da joj pruži odgovore. Dok je tako klečala, iz daljine je čula pseći lavež. Jedan odjek je, već sledećeg trenutka, stvorio sliku u njenoj glavi; već je, nekada, bila ovde i čula nekog psa... Da, *da*...

Okrenula se i ponovo pogledala grob. „Džoni... sine moj... molim te, pomози mi da se setim. Za ime boga, pomози mi da se setim šta se dogodilo!“, uzviknula je, gotovo gušeći se od suza.

Zvuk laveža je utihnuo, ona je sklopila oči i odmah videla sliku majušne bebe u svom naručju, uz svoje grudi.

„Džoni, dragi moj Džoni... Bebo moja...“

Kad je sunce zašlo za drveće i spustilo se ka dolini, najavljujući dolazak noći, Greta je raširila ruke da zagrlji nadgrobni spomenik kad je, konačno, počela da se seća...

Greta

London, oktobar 1945.

2

Pretrpana garderoba pozorišta *Vetrenjača* mirisala je na parfem *Liechner No. 5* u stiku i na znoj. Nije bilo dovoljno ogledala, pa su se devojke tiskale da namažu usne i nameste uvojke navrh glave, pa da ih učvrste šećernom vodicom.

„I kad se pojavljuješ polugola, i to ima svoje dobre strane; bar ne moraš da brineš da ćeš pocepati najlonke“, nasmejala se privlačna brineta ogledajući se, i spretno namestila grudi, da bolje stoje u dubokom izrezu kostima sa šljokicama.

„Da, ali koža ti nije sveža kao rosa posle karbolskog sapuna kojim si skidala šminku, zar ne, Doris?“, odvrtila je druga devojka.

Začulo se oštro kucanje na vratima i u garderobu je provirio mlad muškarac, izgleda potpuno nesvestan oskudno odevenih žena koje su ga pogledale. „Pet minuta, dame!“, viknuo je pa se povukao.

„E pa...“, uzdahnula je Doris. „Što se mora nije teško.“ Ustala je. „Hvala bogu što više nema vazdušnih napada. Pre dve godine se umalo nisam smrzla u onom prokletom podrumu, s tek malo više od donjeg rublja na sebi. Zadnjica

mi je pomodrela. Hajde, cure, idemo da pružimo našoj publici nešto o čemu će sanjati.“

Doris je izašla iz garderobe, a za njom i ostale, veselo ćeretajući, sve dok nije ostala samo jedna devojka, koja je žurno, četkicom nanosila crveni ruž na usne.

Greta Simpson nikad nije kasnila. Toga dana se, međutim, uspavala sve do posle deset, iako je trebalo da bude u pozorištu u jedanaest. Ali ne zaboravi da je vredelo trčati pola milje do autobusnog stajališta, podsetila je sebe sanjalački dok je zurila u ogledalo. Vredi sve što se događalo prethodne noći s Maksom, kad su plesali do sitnih sati, a onda šetali kejom, držeći se za ruke, dok je sunce izlazilo nad Londonom. Čvrsto je obgrlila sebe kad se setila njegovih ruku, njegovog zagrljaja i strastvenih poljubaca.

Prošlo je četiri nedelje otkad je upoznala Maksa u *Feldmanovom noćnom klubu*. Greta je, nakon pet predstava u *Vetrenjači*, obično bila suviše iscrpljena za bilo šta drugo sem da ode kući u krevet, ali Doris ju je preklinjala da pođe i pomogne joj da proslavi dvadeset prvi rođendan, pa je na kraju pristala. Njih dve su bile nebo i zemlja; Greta tiha i uzdržana, Doris drska i napadna, s jakim naglaskom. Pa ipak, postale su nekakve drugarice i Greta nije želela da je izneveri.

Častile su sebe taksijem za kratku vožnju do Oksford strita. Kod *Feldmana* je bilo krcato, puno demobilisanih britanskih i američkih vojnika, kao i pripadnika društvenog krema Londona, koji su bili česti gosti u tom najpopularnijem sving klubu u gradu.

Doris je izmolila sto u uglu i naručila „džin i it“*. Greta je gledala oko sebe i pomislila kako se atmosfera u Londonu promenila od Dana pobeđe, pre samo šest meseci. Vazduh je prožimala euforija. U julu je izabrana nova laburistička vlada

* Koktel od džina i italijanskog vermuta. (Prim. prev.)

sa Klementom Atlijem na čelu, i njihov slogan „Krenimo u budućnost“ izražavao je nove nade Britanaca.

Gretu je iznenada obuzela vrtoglavica kad je otpila gutljaj koktela i prepustila se atmosferi u klubu. Rat se završio nakon dugih šest godina. Nasmešila se za sebe. Mlada je i lepa, a i nastupa uzbudljivo doba novih početaka. A sam bog zna da joj baš to i treba...

Baš dok je gledala po prostoriji, desilo se da je zapazila naročito zgodnog mladića koji je stajao s grupom američkih vojnika. Pokazala ga je Doris.

„Aha, i biće napaljen kao svi oni, kladim se. Svi Jenkiji su takvi“, kazala je Doris i uhvatila pogled jednog iz te grupe pa mu se smelo osmehnula.

U *Vetrenjači* nije bila tajna da je Doris slobodnija od drugih devojaka kad je reč o ljubavi. Posle pet minuta do njihovog stola je stigao konobar s bocom šampanjca. „Večeras nijedna od nas neće potrošiti ni peni.“ Namignula joj je zaverenički i rekla konobaru da kaže gospodi da dođu za sto kako bi im lično zahvalila.

Dva sata kasnije, pripita od šampanjca, Greta se obrela s Maksom na plesnom podijumu. Saznala je da je on američki štabni oficir i da radi u Vajtholu.

„Većina momaka je na putu kući, pa ću i ja za nekoliko nedelja“, objasnio joj je. „Imamo da završimo još neke stvari. Bože, što će mi nedostajati London. Ovo je sjajan grad.“

Iznenadaeno ju je pogledao kad mu je rekla da radi u „šou-biznisu“.

„Misliš, na pozornici? Ono kao – glumica?“, kazao je i namrštio se.

Greta je odmah osetila da to nije nešto što će ga zadiviti pa je brzo promenila priču. „Radim kao sekretarica jednog pozorišnog agenta“, žurno je dodala.

„Oh, shvatam.“ Crte lica su mu se odmah opustile. „Šou-biznis ne ide uz tebe, Greta. Ti si ono što bi moja majka nazvala pravom damom.“

Pola sata kasnije, Greta se izvukla iz Maksovih ruku i kazala mu da mora kući. Učtivo joj je klimnuo glavom i otpratio je napolje da nađe taksi.

„Veče je bilo divno“, rekao je kad joj je otvorio vrata kola. „Možemo li se videti ponovo?“

„Da“, odgovorila je pre no što je uspela da se zaustavi.

„Odlično. Da se nađemo ovde sutra uveče?“

„Da, ali radim do pola jedanaest. Moram da gledam predstavu u kojoj nastupa jedan naš klijent“, slagala je.

„U redu, čekaću te ovde u jedanaest. Laku noć, Greta, nemoj da zakasniš sutra.“

„Neću.“

Dok se vozila taksijem kući, Greta je otkrila da je ispunjena sukobljenim osećanjima. Glava joj je govorila da je uzaludno započinjati vezu s čovekom koji će biti u Londonu još samo nekoliko nedelja, ali Maks joj je izgledao kao pravi džentlmen, što je bila prijatna promena u odnosu na često bučnu i neotesanu mušku publiku u *Vetrenjači*.

Dok je tako sedela u kolima, sumorno je razmišljala o okolnostima koje su je dovele pred vrata pozornice u *Vetrenjači*, pre nepuna četiri meseca. U svim časopisima i novinama koje je čitala kao tinejdžerka, „devojke iz *Vetrenjače*“ su uvek izgledale tako glamurozno, obučene u divne kostime i uvek na slikama s raznim britanskim poznatim ličnostima. Pošto je morala brzo da pobegne iz potpuno drugačijeg sveta u kojem je prethodno živela, *Vetrenjača* joj je bila prva luka kad je stigla u London.

Sad je znala da se stvarnost veoma razlikuje od toga...

Pošto je stigla nazad u pansion i legla u uzani krevet, sa džemperom preko pidžame zbog jesenje hladnoće u

nezagrejanom sobi, Greta je shvatila da je Maks njena karta u slobodu. I odlučila je da učini sve što je potrebno da bi ga ubedila u to da je ona devojka njegovih snova.

Kao što je i planirano, Maks i Greta su se sutradan uveče našli kod *Feldmana*, i od tada su se viđali skoro svake večeri. I premda ju je Doris upozoravala na preplaćene Jenkije koji suviše traže seks, Maks se uvek vladao kao savršen džentlmen. Nekoliko dana pre toga, odveo je Gretu na večeru i ples u veliku balsku dvoranu, i slušala je Roberta Ingleza i njegov orkestar, pa je zaključila da voli da bude mažena i pažena, i da je njen zgodni američki oficir izvodi u provod. I sve više i više, učila je i kako da ona voli njega.

Kroz razgovore, Greta je polako uviđala da je Maks živeo veoma privilegovano ali i pomalo prezaštićeno pre nego što je stigao u London nekoliko meseci pre toga. Rekao joj je da se rodio u Južnoj Karolini, kao jedini sin bogatih roditelja, i da živi u neposrednoj okolini Čarlstona. Greta je ostala bez daha kad joj je pokazao fotografiju elegantne bele kuće s tremom pod stubovima u kojoj su živeli. Maks joj je ispričao da njegov otac poseduje nekoliko veoma isplativih firmi na krajnjem jugu, uključujući i veliku fabriku motornih vozila koja je očigledno veoma dobro poslovala za vreme rata. Kad se vrati kući iz Engleske, Maks će ući u porodični biznis.

Po cveću, najlonskim čarapama i skupim obrocima koje je plaćao, Greta je znala da Maks ima novca, i zato, kad je počeo da govori o „našoj“ budućnosti, u srcu joj se javila nada da je ta budućnost možda i moguća.

Večeras će je izvesti na večeru u Dorčester i rekao joj je da obuče nešto posebno. Otputovaće u Ameriku za dva dana i opet je ponavljao koliko će mu ona nedostajati. Možda

će moći da se vrati u London u posetu, ili će možda, samo možda, ona moći da uštedi dovoljno novca za put preko, u Sjedinjene Države, da ga vidi...

U romantičnom sanjarenju prekinulo ju je tiho kucanje na vratima. Podigla je pogled i videla poznato, prijateljsko lice iza njih.

„Spremna, Greta?“, upitao ju je Dejvid Marčmont. Kao i uvek, Gretu je iznenadio njegov odsečan govor i akcenat Engleza višeg staleža, koji je bio toliko u suprotnosti s njegovom ličnošću na sceni. Pored toga što je radio kao asistent menadžera scene, Dejvid je u *Vetrenjači* nastupao kao komičar, pod imenom Tafi – koje je bilo šaljiva referenca na njegovo velško poreklo i kojim su ga oslovljavali svi u pozorištu – zabavljao publiku šalama s velškim akcentom.

„Može još dva minuta?“, zamolila je, a onda se iznenada setila šta mora da radi te večeri.

„Ali ne duže od toga, molim te. Otpratiću te iza scene i spremi tvoje rekvizite.“ Malo se namrštio kad ju je pogledao. „Jesi li sigurna da si dobro? Grozno si bleđa.“

„Dobro sam, stvarno, Tafi“, slagala je i osetila kako joj se puls ubrzava. „Evo me začas.“

Kad je zatvorio vrata, Greta je duboko uzdahnula dok je nanosila završne slojeve šminke.

Posao u *Vetrenjači* bio je teži nego što je mogla i da zamisli. *Revudeville** se davao pet puta dnevno, a kad nisu nastupale, devojke su vežbale na probama. Svi su znali da većina muškaraca u publici ne dolazi da vidi ni komičare ni druge tačke u varijeteu, već najviše da bi piljili u prekrasne devojke dok paradiraju scenom u oskudnim kostimima.

* Fr.: Kovanica „revodvilj“ odnosi se na predstave koje su kombinacija varijetea i revije, i koje su se kontinuirano davale u londonskom pozorištu *Vetrenjača* između 1932. i 1964. (Prim. prev.)

Greta je iskrivila lice u grimasu i s grižom savesti pogledala svoj lepi kaput boje višnje, koji je visio na kuki na vratima. Nije mogla da odoli napadu kupovine skupe robe kod *Selfridža*, jer je želela da izgleda što lepše za Maksa. Taj crveni kaput malo ju je previše podsećao na novčane probleme koji su je doveli tu gde je sada – progutala je knedlu – u situaciju da mora da stoji gotovo potpuno gola pred stotinama požudnih muškaraca.

Nekoliko dana pre toga, kad ju je gospodin Van Dam pozvao da nastupa u smelim *tableaux vivants** pozorišta *Vetrenjača* – što je značilo da stoji kao kip mirno u elegantnoj pozi dok ostale devojkice *Vetrenjače* koračaju oko nje – Greta je oklevala pri pomisli da se gotovo potpuno skinje. Intimne delove će joj pokrivati samo tanga i po nekoliko šljokica na bradavicama. Ali uz Dorisino ohrabrivanje – ona je nastupala u *tableaux vivants* već duže od godinu dana – i pri pomisli na neplaćenu stanarinu, nerado je pristala.

Zadrhtala je pri pomisli na to šta bi Maks – za kog je saznala da je baptista iz pobožne porodice – pomislio o njenom napredovanju u karijeri. Ali očajnički joj je trebalo novca koji će predstava doneti.

Bacila je pogled na zidni sat i shvatila da treba da krene. Predstava je već počela, a do njenog grandioznog ulaska ostalo je manje od deset minuta. Otvorila je fioku toaletnog stola i brzo potegla iz pljoske koju je Doris tu skrivala, u nadi da će joj alkohol pomoći da skupi hrabrost i pregura. Ponovo je neko pokucao na vrata.

„Ne volim da te požurujem, ali bolje da kreneš“, pozvao ju je Tafi.

Greta se poslednji put pogledala u ogledalu, pa zakoračila u polumračni hodnik, stežući oko sebe ogrtač kao da želi da je on zaštiti.

* Fr.: žive slike. (Prim. prev.)

Videvši da je uplašena, Tafi joj je prišao i nežno uzeo njene ruke u svoje. „Znam da si nervozna, Greta, ali čim izađeš, biće ti dobro.“

„Stvarno? Obećavaš?“

„Da, obećavam. Samo zamisli da si slikarski model u nekom ateljeu u Parizu i da poziraš za neku lepu sliku. Čuo sam da se tamo skidaju da ne trepnu“, našalio se, pokušavajući da je oraspoloži.

„Hvala ti, Tafi. Ne znam šta bih radila bez tebe.“ Osmehnula se zahvalno i dozvolila mu da je povede hodnikom prema krilu pozornice.

Posle sedam sati i tri nastupa napetih živaca, Greta se vratila u garderobu. Njen *tableau vivant* postigao je buran uspeh i, zahvaljujući Tafijevom savetu, uspela je da ovlada svojim strahovima i visoko podignute glave stoji pod jakim reflektorima.

„Pa, najgore je gotovo – prvi put je uvek najteže“, rekla je Doris i namignula joj dok su sedele jedna pored druge, a Greta skidala tešku scensku šminku, dok je Doris svoju stavljala za večernju predstavu. „Sad se usredsredi na to da večeras izgledaš prekrasno. U koje vreme se nalaziš sa tim tvojim Amerikancem?“

„U osam sati, u Dorčesteru.“

„Opaa, dopalo ti se, a? Da živiš na visokoj nozi i tako to.“ Doris se iscerila Greti u ogledalu, a onda ustala i uzela ukras s perjanicom. „E ja odoh da argatujem dalje, dok ti skitaš Vest Endom kao neka Pepeljuga s princom.“ Uхватила je Gretu za rame i stisnula ga. „Uživaj, draga.“

„Hvala“, doviknula je Greta za njom dok je izlazila iz garderobe.

Greta je znala da ima sreće što je dobila slobodno veče. Morala je da obeća gospodinu Van Damu da će sledeće

nedelje raditi prekovremeno. U stanju velikog uzbuđenja, uvukla se u novu koktel haljinu, koju je kupila znajući da će novom ulogom zaraditi dodatne šilinge, i pažljivo se ponovo našminkala pre no što će obući svoj voljeni crveni kaput i izjuriti iz pozorišta.

Maks ju je čekao u predvorju Dorčestera. Uzeo ju je za ruke i zagledao se u nju. „Izgledaš prokleta lepo večeras, Greta. Ja sam najsrećniji momak u Londonu. Hoćemo li?“ Ponudio joj je da ga uzme podruku pa su polako pošli ka restoranu.

Tek kad su završili s desertom, postavio joj je pitanje koje je čeznula da čuje s njegovih usana.

„Želiš da se oženiš mnome?! Ja... oh, Makse, poznajemo se tako kratko! Jesi li siguran da to želiš?“

„Savršeno siguran. Umem da prepoznam ljubav kad je osetim. U Čarlstonu ćeš živeti drugačijim životom, ali dobrim životom. Nikad ničeg nećeš biti željna, dajem ti reč. Molim te, Greta, reci 'da', a ja ću se do kraja života truditi da te usrećim.“

Greta je pogledala Maksa u lepo, iskreno lice i odgovorila mu ono što su oboje želeli da čuju.

„Žao mi je što još uvek nemam prsten da ti dam“, dodao je uzevši je nežno za ruku i nasmešio se gledajući je u oči, „ali želim da nosiš verenički prsten moje majke kad dođemo u Sjedinjene Države.“

Greta mu je uzvratila zanosnim osmehom. „Važno je samo da budemo zajedno.“

Dok su pili kafu, kovali su planove: Maks će za dva dana otputovati, a Greta će doći za njim čim da otkaz i spakuje svoje stvari.

Na plesnom podijumu kasnije te noći, ošamućen od ljubavi i euforije, Maks ju je privukao k sebi.

„Greta, znam da je to neprikladno, ali pošto smo već vereni i pošto mi je ostalo malo vremena pre puta, hoćeš li da pođeš sa mnom u moj hotel? Kunem se da te neću kompromitovati, ali bar možemo razgovarati nasamo...“

Greta je videla da je pocrveneo. Po onome što joj je rekao, nagađala je da je verovatno još uvek nevin. A kad će joj već biti muž, sigurno ne škodi malo ljubljenja i milovanja.

Kasnije, u hotelu u Sent Džejmsu, Maks ju je uzeo u naručje i počeo da je grli. Greta je osetila kako njegovo uzbuđenje raste, kao i njeno.

„Smem li?“, usudio se da pita, s prstima obazrivo položenim na tri dugmeta ispod njenog potiljka.

Greta je u sebi rezonovala ovako: ako se pre samo nekoliko sati pojavila skoro gola pred muškarcima koje ni ne poznaje, čega sramotnog ima u tome da svoju nevinost pokloni čoveku za koga će se udati i da vodi ljubav s njim?

Sutradan, dok je sedela u garderobi *Vetrenjače* i pričvrščivala kosu šnalama, nije mogla da se odupre zebnji. Da li je udaja za Maksa prava odluka?

Gluma na bioskopskom platnu bila je njena ambicija otkad zna za sebe, a njena majka nije činila ništa da je obeshrabri. I sama je bila toliko opsednuta filmom da je ćerku jedinicu nazvala po legendarnoj Garbo. Isto tako, vodila je Gretu na bezbroj matinea u bioskop *Odeon* u Mančesteru, i platila joj časove glume.

Ali valjda bi je neko dosad već zapazio – razmišljala je – da je gluma njena sudbina? Režiseri stalno bacaju oko na devojke iz *Vetrenjače*. Za četiri meseca koliko je u pozorištu, dve njene drugarice su ugrabljene da budu starlete. Zato su mnoge devojke, uključujući u nju, tu i radile. Sve su živele u

nadi da će jednoga dana začuti kucanje na vrata garderobe i da će im predati poruku da gospodin iz filmskog studija želi „da popriča“ s njima.

Zavrтела je glavom pa ustala i spremila se da izađe iz garderobe. Kako može i da pomišlja da se ne uda za Maksa? Ako ostane u Londonu, možda će biti u *Vetrenjači* još dve, tri ili četiri godine, trpeti poniženja i živeti do guše u dugovima. Toliko je mladih muškaraca poginulo u ratu, da je znala kako je imala veliku sreću da nađe nekog ko je izgleda voli i ko će joj, bar sudeći po onome što je rekao, osim toga pružiti i bezbedan i udoban život.

Danas je Maksu bio poslednji dan u Londonu. Sutra ujutru otploviće nazad u Ameriku. Večeras će se naći u hotelu *Mejfer*, da večeraju i do kraja razrade plan za Gretino putovanje. Potom će zajedno provesti noć pre no što u zoru Maks pođe da se ukrca na brod. Premda će joj nedostajati, za nju će biti pravo olakšanje da okonča prevaru u vezi sa tim kako zarađuje za život. Mrzela je što ga stalno laže i što mora da izmišlja priče o tome kako radi dokasno u kancelariji svog zahtevnog šefa.

„Greta, draga! Zavesa samo što se nije podigla!“ Tafi ju je prenuo iz sanjarenja.

„Evo me, ne šizi, dolazim!“ Osmehnula mu se i pošla za njim slabo osvetljenim hodnikom ka pozornici.

„Mislio sam, Greta, da popijemo piće posle predstave ako hoćeš?“, prošaptao je dok je stajao iza nje u krilu pozornice. „Upravo sam razgovarao s gospodinom Van Damom, daće mi redovnu tačku. Voleo bih da proslavim!“

„Oh, Tafi, to je divna vest!“ Greta se iskreno obradovala zbog njega. „Ti to zaslužuješ. Zaista si talentovan“, kazala je i podigla ruke da ga zagri. Oduvek je mislila da je privlačan tako visok preko metar i osamdeset, s razbarušenom kosom

boje peska i veselim zelenim očima, a i podozrevala je da mu je ona slaba tačka. Ponekad su izlazili da nešto pojedu i on bi isprobavao svoje nove šale za „Tafijevu“ tačku. Grizla ju je savest što mu nije rekla za svoju veridbu.

„Hvala ti. Dakle, šta misliš za piće?“

„Izvini, Tafi. Ne mogu večeras.“

„Onda, možda sledeće nedelje?“

„Greta! Mi smo na redu!“, pozvala ju je Doris.

„Izvini, moram da idem.“

Dejvid je gledao za Gretom dok je izlazila na pozornicu i uzdahnuo. Njih dvoje su imali nekoliko prijatnih večeri, ali baš kad je pomislio da mu možda uzvraća osećanja, počela je da odbija izlaske. Znao je i zašto, kao što su znali svi u pozorištu. Ima bogatog američkog oficira uz sebe. Kako se jedan slabo plaćeni komičar, rešen da na svoj način unese malo smeha u svet u kojem ga je tako malo bilo poslednjih godina, kako se uopšte može nadmetati sa zgodnim Amerikancem u uniformi? Dejvid je slegao ramenima sam za sebe. Kad taj Jenki ode kući... dakle, čekaće svoj trenutak.

Maks Lenders je seo i s nelagodnošću se osvrnuo oko sebe, gledajući bučnu publiku koja se sastojala samo od muškaraca. Nije žudeo da dođe ovamo, ali momci iz kancelarije u Vajtholu – s kojima je izašao da proslavi poslednje veče u Londonu, i već polupijani – insistirali su da je predstava u *Vetrenjači* nešto što mora da vidi pre nego što ode iz grada.

Maks nije slušao ni komičare ni pevače, već je sedeo i odbrojavao minute dok ne dođe čas da se izvuče i ode na sastanak sa svojom dragom devojkom, sa svojom Gretom, kasnije iste večeri. Biće joj teško kad on sutra otplovi, a on će, naravno, morati da pripremi teren kod svojih roditelja, koji

žele da se oženi Anom-Me, svojom simpatijom iz srednje škole. Moraće da shvate da se on promenio. Bio je momčić kad je otišao, a sada je muškarac, i to zaljubljeni muškarac. Osim toga, Greta je prava engleska dama i bio je siguran da će ih svojim šarmom osvojiti.

Maks jedva da je i podigao pogled kad se u pozorištu razlegao aplauz i zavesa podigla za prvu tačku.

„Hej!“ Njegov prijatelj Bart ga je lupio po nadlaktici i Maks se trgao. „Moraš da vidiš sledeću tačku. Zbog toga smo i došli.“ Bart je rukama napravio u vazduhu obrise ženskog tela. „Stvarno zgodna, ortak“, rekao je cereći se.

Maks je klimnuo glavom. „Aha, Barte. Naravno.“

Zavesa se ponovo podigla i odjeknuo je gromoglasan aplauz uz požudne zvižduke. Maks je pogledao gore, u bukvalno gole devojke na pozornici pred njim. *Kakve su to žene koje to mogu da rade?*, zapitao se. Po njegovom mišljenju, tek su malo bolje od kurvi.

„Hej, zar nisu divne?“, upitao je Bart, očiju sjajnih od požude. „Vidi onu mačku u centru. Auuu! Ni krpice na njoj, ali kakav mio osmeh.“

Maks se zagledao u devojku, koja je stajala mirno kao statua. Malo mu je ličila... Nagnuo se napred da pažljivije pogleda.

„Isuse Hriste!“, promrsio je u pola glasa, a srce u grudima mu je lupalo dok je proučavao one krupne plave oči koje su gledale nekud iznad publike, one mile usne i gustu plavu kosu, podignutu navrh glave. Jedva je podneo pogled na poznate, pune grudi s kočopernim bradavicama jedva skrivenim pod nekoliko šljokica, ili u zavodničku oblinu stomaka što vodi naniže, ka onome najintimnijem...

Bez senke sumnje, bila je to njegova Greta. Okrenuo se i ugledao Barta kako požudno pilji u telo njegove verenice.

Maks je osjetio nagon za povraćanjem. Ustao je i brzo izašao iz dvorane.

Greta je izvadila treću cigaretu iz srebrne tabakere koju joj je Maks poklonio, i pripalila je, pa po ko zna koji put pogledala na sat. Kasni sad već više od sata. Gde je, za ime sveta? Konobar ju je s vremena na vreme podozrivo pogledao, dok je sedela sama za stolom u baru za koktele. Tačno je znala šta misli.

Završila je cigaretu i ugasila je, pa ponovo pogledala na sat. Ako se Maks ne pojavi do ponoći, otići će kući i tamo će ga čekati. Znao je gde ona živi – par puta je dolazio po nju pred pansion – i bila je sigurna da se nije pojavio iz opravdanih razloga.

Ponoć je došla i prošla, i koktel-bar se ispraznio. Polako je ustala pa i sama izašla. Kad je stigla kući, razočarala se kad je videla da je Maks ne čeka ispred zgrade. Ušla je i stavila čajnik na mali šporet.

„Nemoj da paničiš“, kazala je sebi dok je kašikom zahvatila malo dragocene kafe, koju joj je Maks dao, i sipala je u šolju. „Uskoro će biti tu.“

Greta je ukočeno sedela na ivici kreveta, trzajući se na svaki zvuk koraka pored kuće, sa željom da se zaustave pred ulazom i popnu stepenicama. Nije htela da se presvuče, a ni da skinе šminku, za slučaj da zazvoni na vratima. Konačno, u tri ujutru, drhteći od hladnoće i straha, legla je na krevet i potekle su joj suze dok je gledala u vlažne tapete koje su se ljuštile.

U njoj je rasla panika: nije imala pojma kako da stupi u vezu s Maksom. Brod mu isplovjljava iz Sautemptona i znala je da mora da bude na njemu do deset sati. Šta ako joj

se ne javi pre toga? Čak nema ni njegovu adresu u Americi. Obećao joj je da će joj za večerom dati sve detalje o njenom putovanju tamo.

Kad su u zoru nestale zvezde, s njima su nestali i Gretini snovi o njenom novom životu. Sad je zasigurno znala da Maks neće doći; zacelo je već na putu za Sautempton, spreman da zauvek isplovi iz njenog života.

Greta je stigla u *Vetrenjaču* sutradan ujutru, obamrla i iscrpljena.

„Šta je s tobom, ljubavi? Vojnik otplovio ka zalasku sunca i ostavio te za sobom?“, zagugutala je Doris.

„Ostavi me na miru!“, odbrusila joj je Greta oštro. „Osim toga, znaš da nije vojnik nego oficir.“

„Bez ljutnje, samo sam pitala.“ Doris je zurila u nju, očigledno uvređena. „Je l' Maks uživao u jučerašnjoj predstavi?“, upitala je.

„Šta... Kako to misliš?“

„Dečko ti je sinoć bio u publici.“ Doris se okrenula od Grete i usredsredila na nanošenje ajlajnera na kapke. „Pretpostavljam da si ga ti pozvala“, dodala je odsečno.

Greta je progutala knedlu, razdirana između želje da sakrije činjenicu da nije znala da je Maks tamo, i želje da se uveri da je istina to što je Doris kazala.

„Da, ja... jesam, naravno. Ali nijednom nisam pogledala u publiku. Gde je sedeo?“

„Oh, sleva. Primetila sam ga zato što je, kad se zavesa podigla za *jolies mesdames**, ustao i izašao.“ Doris je slegla ramenima. „Čudni su ljudi. Naročito muškarci.“

Kasnije te noći, Greta je ušla u svoju sobu potpuno sigurna da joj se Maks više nikad neće javiti.

* Fr.: Vesele dame. (Prim. prev.)

3

Prošlo je osam nedelja i Greta je shvatila da joj je Maks ostavio nešto zbog čega nikada neće zaboraviti njihovu kratku ali strasnu ljubavnu vezu. Bila je potpuno sigurna da je trudna.

Ojađena, ušla je na vrata za glumce pozorišta *Vetrenjača*. Osećala se užasno, pošto je celoga jutra vodila borbu s mučninom i, u pauzama između trčanja u toalet, pokušavala da smisli šta joj je činiti. Na stranu sve ostalo, ispupčeni stomak će joj za nekoliko nedelja prekinuti posao u *Vetrenjači*.

Prethodne noći uopšte nije spavala, nije joj dao strah u utrobi. Dok se bacakala i prevrtala, čak je razmišljala i o tome da se vrati kući. Ali u duši je znala da je to nemoguće.

Zadrhtavši od iznenadnog, nezvanog sećanja, primorala je sebe da se usredsredi na svoju trenutnu nevolju. Dok je sedela pred ogledalom u garderobi, preplavilo ju je olakšanje. Sasvim je u redu da napusti *Vetrenjaču* i ode u zagrljaj bogatog muža Amerikanca, ali sad je pred njom u najboljem slučaju bilo mesto u jednom od domova za žene u njenom položaju. Premda je uprava ljubazna i blagonaklona, moralna pravila za devojke u *Vetrenjači* bila

su nesalomiva. A biti neudata i trudna najveći je grijeh koji devojka može da poćini.

Greta je znala da joj je život upropašćen. Gotovo je sa svim njenim planovima za budući brak ili za filmsku karijeru kad rodi ovu bebū. Osim ako... Upiljila se u svoj užasnuti odraz u ogledalu, ali shvatila je da nema alternative. Moraće da traži od Doris adresu „gospodina koji može sve da sredi“. Zar to ne bi bilo poštenije prema nerođenoj bebi? Nema ništa da joj pruži: ni kuće ni novca ni oca.

Zavesa se spustila u petnaest do jedanaest i devojke su umorno krenule u garderobu.

„Doris“, prošaptala je Greta, „možemo li naćas da razgovaramo?“

„Naravno, ljubavi.“

Greta je saćekala da ostale devojke uđu u garderobu, pa je tek onda progovorila. Što je mogla mirnije, pitala je za adresu koja joj je bila potrebna.

Dorisine sitne oći su je motrile izbliza. „O, bože. Onaj vojnik ti je dao oproštajni poklon, zar ne?“

Greta je oborila glavu i klimnula. Doris je uzdahnula i saosećajno spustila ruku na Gretinu. Povremeno je umela da bude tvrda kao kamen, ali ispod drskosti kucalo je zlatno srce.

„Naravno, daću ti adresu, draga. Ali, znaš, to će te koštati.“

„Koliko?“

„Zavisi. Reci mu da si moja prijateljica pa će možda uraditi jeftinije.“

Greta je opet zadrhtala. Doris je to kazala kao da ide na trajnu ondulaciju. „Je li bezbedno?“, usudila se da pita.

„Pa, ja sam imala dva i još sam ovde, ali ćula sam neke jezive priće“, primetila je Doris. „Kad završi, idi kući i lezi dok krvarenje ne prestane. Ako ne prestane, odmah u bolnicu. Hajde, napisauću ti adresu. Svrati kod njega sutra, pa će ti zakazati. Hoćeš da pođem s tobom?“

„Ne, sve je u redu. Ali hvala, Doris“, kazala je Greta zahvalno.

„Nema na čemu. Mi, devojke, moramo da se staramo jedna o drugoj, zar ne? I ne zaboravi, draga, da nisi prva, a nećeš biti ni poslednja.“

Sutradan rano ujutru Greta je sela u autobus što vozi od Edžver rouda do Kriklvuda. Našla je ulicu u kojoj živi „gospodin koji može sve da sredi“, pa je polako pošla njo-me. Zaustavila se pred kapijom i osmotrila kućicu od crvene cigle. Duboko je udahнула, otvorila kapiju, pošla stazom i zakucala na ulazna vrata. Trenutak kasnije, videla je kako se pomera zavesa, a onda čula otključavanje brave.

„Da?“

Vrata je otvorio sićušan muškarac, neprijatno sličan patuljku iz knjige bajki Gretinog detinjstva.

„Dobar dan. Ja... ovaj... Poslala me je Doris.“

„Onda je bolje da uđete.“ Otvorio je vrata da je propusti, pa je ušla u malo, prljavo predsoblje.

„Molim vas, sačekajte tamo unutra. Upravo završavam s pacijentom“, rekao je pokazujući ka oskudno nameštenoj prednjoj sobi. Greta je sela u flekavu fotelju i, nabravši nos zbog zadaha na mačku i stari tepih, uzela pohabani primerak časopisa *Žena* i počela da ga prelistava. Uхватила je sebe kako zuri u uzorak za pletenje benkica pa je naglo zatvorila časopis. Utonula je nazad u fotelju i zagledala se u tavanicu dok joj je srce lupalo u grudima.

Posle nekoliko minuta, čula je kako neko ječi iz obližnje sobe. Progutala je knedlu u grlu kad se onaj čovek vratio u prednju sobu i zatvorio vrata.

„Dakle, gospođice, šta mogu da učinim za vas?“

Pitanje je bilo glupo i oboje su to znali.

Ječanje se i dalje čulo, uprkos zatvorenim vratima. Greti su nervi bili napeti do pucanja.

„Doris kaže da biste možda mogli da sredite moj... ovaj... problem.“

„Možda.“ Zurio je prodorno u nju, prstima gladeći nekoliko masnih smeđih pramenova koji su mu pokrivali ćelu.

„Koliko ste odmakli?“

„Oko osam nedelja, mislim.“

„To je dobro, dobro.“ Klimnuo je glavom.

„Recite mi, molim vas, koliko će to koštati?“

„Pa, obično naplaćujem tri gvineje, ali pošto ste Dorisina prijateljica, uradiću za dve.“

Greta je zarila nokte u fotelju i klimnula glavom u znak prihvatanja.

„Dobro. Dakle, ako možete da sačekate još oko pola sata, mogu da sredim to odmah. Što pre to bolje, zar ne?“ rekao je i slegao ramenima.

„Hoću li moći da radim sutra?“

„Zависи od toga kako se stvari budu razvijale. Neke devojke krvare mnogo, neke skoro nimalo.“

Začulo se kucanje na vratima i u sobu je promolila glavu neka žena strogog izgleda. Ne obraćajući pažnju na Gretu, pozvala ga je prstom.

„Izvinite me, moram da odem da proverim kako je pacientkinja.“ Ustao je i hitro izašao iz sobe.

Greta je zagnjurila lice u šake. *Neke devojke krvare mnogo, neke skoro nimalo...*

Ustala je, oteturala se iz sumorne sobe i pojurila kroz predsoblje da otvori ulazna vrata. Povukla je zarđalu rezu, otključala i otvorila ih.

„Gospođice, gospođice! Kuda ćete...?“

Greta je zalupila vrata za sobom i potrčala ulicom, vida zamagljenog od suza.

Te noći, posle predstave, prišla joj je Doris.

„Jesi li bila?“

Greta je klimnula glavom.

„Kada ćeš... znaš?“

„Ovaj... jednog dana sledeće nedelje.“

Doris ju je potapšala po ramenu. „Biće dobro, draga, hoće, videćeš.“

Greta je sedela nepomično sve dok ostale devojke nisu izašle iz garderobe. Kad se prostorija ispraznila, spustila je glavu na sto i zaplakala. Ječanje one nepoznate žene koju je čula proganjalo ju je otkad je otišla iz te bedne kuće. I premda je znala da je osudila sebe na užasnu nesigurnost, znala je i da ne bi mogla da podnese abortus.

Nije čula tiho kuc-kuc na vratima garderobe i silovito se trglala kad je osetila ruku na ramenu.

„Hej! Polako, to sam ja, Tafi. Nisam hteo da te uplašim. Samo sam proveravao da li ste sve otišle. Šta je bilo, Greta?“

Podigla je pogled ka Tafijevom dobrom licu, koje ju je saosećajno posmatralo u ogledalu, pa je potražila nešto da izbriše nos. Dirnula ju je njegova briga, naročito pošto je znala da ga skoro nije ni pogledala otkad je upoznala Maksa. Pružio joj je besprekorno čistu maramicu.

„Tako. Da li želiš da odem?“ Stajao je iza nje.

„Da, ovaj, ne... oh, Tafi...“, jecala je ojađeno. „U velikoj sam nevolji!“

„Kaži mi, onda, šta je? Biće ti bolje kad ispričaš, šta god da je posredi.“

Greta se okrenula licem ka njemu i zavrtela glavom. „Ne zaslužujem saosećanje“, zajecala je.

„E, sad si šašava. Hajde, dođi da te zagrlim.“ Obavio je snažne ruke oko njenih ramena i držao je u zagrljaju dok joj jecaji nisu prešli u štucanje. Onda je počeo da joj briše lice od suza koje su joj razlile šminku. „Mnogo si se uznemirila, zar ne? Pa, što bi rekla moja stara dadilja, ništa nije tako strašno kao što izgleda.“

Greta se odmakla od njega, iznenada joj je bilo nelagodno. „Izvini zbog ovoga, Tafi. Sad sam dobro, stvarno.“

Gledao ju je kao da nije ubeđen u to. „Jesi li jela? Mogla bi da mi ispričaš svoje jade nad tanjirom pite i pirea. Smatram da to uvek pomaže kod ljubavnih problema. A pretpostavljam da je problem slomljeno srce.“

„Probaj malo niže“, promumlala je Greta, a onda istoga trenutka žalila zbog toga.

On je dao sve od sebe da ne dozvoli da mu se na licu vidi šta oseća. „Shvatam. A onaj Amer se pokupio i otišao, je l' tako?“

„Da, ali...“ Pogledala ga je zapanjeno. „Otkud znaš za njega?“

„Radiš u pozorištu, Greta. Svi, od vratara do menadžera, znaju sve o svakome. Ovde ne bi zadržala tajnu ni kaluđerica koja se zavetovala na ćutanje.“

„Izvini što ti nisam rekla za njega. Trebalo je, ali...“

„Šta je bilo, bilo je. A sad idem, sačekaću napolju da se presvučeš pa te vodim na večeru.“

„Ali, Tafi, ja...“

„Da?“

Greta mu se slabašno nasmešila. „Hvala ti što si tako ljubazan.“

„Tome služe prijatelji, zar ne?“

* * *

Odveo ju je u njihov uobičajeni kafe preko puta pozorišta. Greta je otkrila da umire od gladi i sa slašću je pojela pitu i pire dok mu je izlagala svoju muku.

„I tako, dobila sam adresu od Doris i jutros sam otišla kod tog čoveka. Ali, Tafi, nemaš pojma kako je tamo. Taj 'koji sređuje'... ima prljave nokte. Ne mogu... Ne mogu...“

„Razumem“, tešio ju je. „A tvoj Amerikanac ne zna da si trudna?“

„Ne. Otplovio je sutradan ujutru pošto je bio u *Vetrenjači* i video me голу. Nemam njegovu adresu u Americi, a čak i da imam, pošto me je video na pozornici, teško da bi me primio nazad, zar ne? Potiče iz veoma tradicionalne porodice.“

„Znaš li gde živi u Sjedinjenim Državama?“

„Da, u gradu pod nazivom Čarlston. Mislim negde na jugu. Oh, Tafi, a tako sam bila uzbuđena što ću videti svetlosti Njujorka.“

„Greta, ako Maks živi tu gde kažeš, sumnjam da bi ikada videla Njujork. On je stotine milja daleko od Čarlstona, gotovo koliko i London od Italije. Amerika je ogromna zemlja.“

„Znam, ali svi Amerikanci koje sam upoznala činili su mi se neposredni i napredni, ne tako ukrućeni kao mi Britanci. Mislim da bi mi to odgovaralo.“

Piljio je u nju, obuzet suprotstavljenim osećanjima: razdraženošću i simpatijom prema njenoj naivnosti. „E pa, ako će ti biti lakše zbog toga, draga moja, grad u koji je trebalo da se preseliš nalazi se usred oblasti poznate kao Biblijski pojas. Njeni stanovnici se tako kruto drže Svetog pisma i morala da naše najpobožnije engleske duše u poređenju s njima deluju opušteno.“

„Maks je rekao da je baptista“, zamišljeno je kazala Greta.